

Struju i dalje uvozimo, a mogli bismo izvoziti strategije

Svaka, a posebno energetska strategija, po definiciji podrazumijeva duže planiranje. Kod nas ona se najprije najavi. I dok slušamo najave, stručnjaci upozoravaju na to da nam je energetski sustav – pred raspadom

PIŠE DRAŽEN GUDIĆ

DOK ČEKAMO REFORME – najavljuje se strategija. I to ona možda najvažnija, Strategija energetske razvitka Republike Hrvatske. Nakon što ju je, vrlo optimistično, već za sredinu ove godine poželio ministar zaštite okoliša i prirode **Slaven Dobrović**, zamjenik ministra gospodarstva **Zdeslav Matić** obećava takav dokument do kraja godine.

Rad na energetske strategiji hrvatska je konstanta. Svaka Vlada započela je mandat najavom novih projekcija i velikih ulaganja u taj prevažan sektor. U tome postoji još jedna konstanta tijekom posljednjih 20 godina – sklonost planovima koji iz jedne krajnosti prelaze u drugu.

Strategija je po definiciji postupanje usmjereno k ostvarivanju određenog cilja nakon dužeg planiranja. Kod nas ona se najprije najavi pa tek onda planira.

Tako je i sada pa će se, kaže ministar gospodarstva, tek poraditi na tome. Za otprilike dva mjeseca Ministarstvo gospodarstva predstaviti će smjernice na temelju kojih bi se strategija trebala napraviti.

Sporadično se najavljuje da bi nova energetska strategija trebala biti niskouglična, zasnovana na obnovljivim izvorima energije, posebno mjesto zauzeo bi plin... Ipak, sve je još jedna velika nepoznanica, što potvrđuju i u neizbježnom Energetskom institutu "Hrvoje Požar".

Ravnatelj dr. **Goran Granić** na

novinarsku znatizeljnu ima kratak odgovor: "O novoj energetske strategiji, na žalost, ne možemo razgovarati prije nego što Institut započne raditi na njoj. Još nismo potpisali ni ugovor, tako da ne možemo otvarati ni medijsku priču."

MILIJARDE GUBITAKA

Mnoga bitna pitanja još su otvorena unutar vladajuće koalicije – kakav je stav prema problemu upravljačkih prava u "otuđenoj" Ini, čija se sudbina rješava iza kulisa i na sudovima dok Hrvatskoj prijete šteta od nekoliko milijardi kuna, pa istraživanje ugljikovodika u Jadranskom moru, hoće li u strategiji biti mjesta za Plomin C, koji je ušao u visoku fazu razvoja i prijete visokim penalima koje bi trebalo isplatiti Japancima u slučaju prekida... I još koješta.

Dok slušamo strateške najave, energetski sustav u Hrvatskoj, upozoravaju stručnjaci, permanentno je "pred raspadom", a zemlja i dalje bitno ovisi o kupovanju struje ili "sigurnosno nedopustivo visokom uvozu električne energije", kako to formulira energetski stručnjak **Marijan Kalea**.

Agonija hrvatske energetske politike traje desetljećima. Sve je začeto potkraj **Tudmanove** ere, kroz Inu se priključio i **Račan**, da bi **Sanader** priču doveo do negativnog vrhunca. Ukupni je saldo od 1996. do 2011. katastrofalan: Ina je predana MOL-u, gotovo polovi-

na plina iz Jadrana ustupljena je Talijanima, nuklearka u Krškom Slovincima, Plomin 2 Nijemcima, urušen je Dioki i Dina-Petrokemija... Štete u energetici mjere se u milijardama eura.

Izgleda kao daleka prošlost, ali bilo je doista nedavno kad je **Radimir Čačić** (sjeća li se još netko prvog potpredsjednika Vlade?) pompozno najavio kako će Hrvatska iz temelja promijeniti nakaradnu energetsku politiku. Najveći i najteže rješiv projekt **Milanovićeve** Vlade, nova energetska strategija zemlje, dopala je u ruke "čovjeku za specijalne zadatke".

Ministar je brzo obavio topničku pripremu, istaknuvši da više nema vremena za čekanje s gradnjom elektrana budući da je godišnja proizvodnja električne energije u Hrvatskoj na razini 12, a godišnje potrebe su 18 teravatsati. Hrvatska je u apsolutnim razmjerima osmi najveći uvoznik struje u svijetu, a u relativnim drugi uvoznik. Istodobno smo na 20 posto rezerve i na granici pucanja sustava, urlikao je Čačić.

Ulađački potencijal u energetiku u Hrvatskoj do 2020. godine Vlada je tada procijenila na 15 milijardi eura ili po približno dvije milijarde eura godišnje. Najveća ulaganja očekivala su se u elektroenergetiku, a to je, prema Čačićevim riječima, trebalo promijeniti sliku Hrvatske od velike uvoznice energije s uspavanom industrijom u zemlju koja sama može podmiriti

svoje energetske potrebe, te razviti domaću industriju.

I nije se dogodilo ništa. Odlaskom Čačića negdje su nestali i njegovi planovi. Stalo se pa krenulo u drugom smjeru. Dok je Čačić inzistirao na tome da u energetici moramo sami znati odgovore i formulirati svoje strateške interese bez nametanja sa strane, njegov nasljednik **Ivan Vrdoljak** stalno je poručivao: "Ne postoji više nacionalna energetska strategija bilo koje zemlje, nego dijelovi regionalne energetske strategije, a naša uloga više nije u tome da brinemo hoće li Hrvatska imati energenata, nego da osiguramo energente našoj regiji, sjevernim susjedima Ukrajini, Mađarskoj, Slovačkoj, Sloveniji i zajedno s kolegama iz State Departmenta realiziramo tu strategiju."

LNG I DRUGE BAJKE

Da će se neugodna tradicija naglih promjena i radikalnog planiranja nastaviti, postalo je izvjesno i nakon što je Vlada predstavila novi Akcijski plan za obnovljive izvore. Rigidno su, naime, srezane planirane kvote instalirane snage solarnih i vjetroelektrana. Ministar **Vrdoljak** objasnio je da će smanjenjem planirane kvote proizvodnje energije sunca i vjetra, država do 2020., zbog manjeg opsega poticaja, uštedjeti milijardu eura.

Ako je najčešće problem bio u

mijenjanju prioriteta, projekti koji su svima bili među najvažnijima trpjeli su zbog stalne promjene stavova i mišljenja.

Priča o LNG terminalu to najbolje pokazuje. Projekt je u ideji još od socijalizma, devedesetih su ga ozbiljno spominjale HDZ-ove vlade, pred kraj svoje vladavine "šestorka" ga je oživila, pa čak i ugoštila katarskog emira koji je došao vidjeti džamiju u Rijeci.

Ivo Sanader ignorirao je Arape, da bi na scenu stupile europske tvrtke kroz konzorcij LNG Adria, pa su proces blokirale naše državne tvrtke, kriza, besparica... I Milanovićeve je Vlada poželjela LNG terminal, ali s nekom novom pričom na kojoj su izgubljene godine, da bi najnovija garnitura promijenila tehnologiju i, umjesto kopnenog, izabrala plutajući terminal...

Opet sve pršti od optimizma vladajućih, pa ministar gospodarstva **Tomislav Panenić** najavljuje funkcionalni LNG terminal u Omišlju već 2018. godine (dosađnje su vlade kao krajnji rok isticala 2016.). Pravo je pitanje, međutim, može li ova nestabilna Vlada opstati do tada, a ne hoće li, u vrlo kratkom roku, izgurati zahtjevan projekt. I što će, nakon eventualnog preslagivanja vlasti, novima pasti na pamet.

Što nam u tom smislu uopće znači energetska strategija? Prvu smo radili devedesetih, a Energetski institut "Hrvoje Požar" bio je na čelu projekta koji je okupio više

od 300 znanstvenika iz više od 20 znanstvenih i stručnih institucija. Strategija energetskeg razvoja iz 2002. godine donesena je za razdoblje od 10 godina, a obradila je vrijeme do 2020., odnosno 2030.

U viziji strategije stoji kako će "Hrvatska imati pouzdan i održiv energetskeg sektor, čiji će se razvoj temeljiti na iskorištavanju svih energetskeg opcija za zadovoljavanje vlastitih potreba za energijom i za stvaranje dodatnih koristi za građane, u skladu s načelima okolišne, gospodarske i društvene odgovornosti".

KAMEN SMUTNJE

No, Strategija je bila kratkog dometa. Vlada RH predložila je Hrvatskom saboru usvajanje nove Strategije i prije isteka Zakonom propisanih deset godina. Nova Strategija donosila se za razdoblje do 2020. godine kako bi se uskladila s ciljevima i vremenskim okvirom strateških dokumenata Europske unije.

Strategiju je Hrvatski sabor, gotovo jednoglasno, donio u jesen 2009. godine. Pokazala se prilično promašenom, za što nisu krivi autori, nego kriza. Projekti poput TE Plomin, HE Kosinj, HE Dubrovnik 2, LNG terminal s evakuacijskim plinovodom, IAP interkonekcija, izgradnja podzemnog skladišta plina u Grubišnom Polju i mnogi drugi su na vrlo detaljan način opisani u tom strateškom dokumentu.

Protiv su bile samo udruge i stranački disidenti. Sadašnji ministar, a tadašnji predsjednik HDZ-ova Odbora za energetiku, rudarstvo i zaštitu okoliša **Darko Horvat** poticao je realizaciju projekata "jer su prihvaćeni konsenzusom svih političkeg opcija u Saboru". Jedina je zamjerka bila što priprema tih energetskeg projekata stoji i danas na točki u kojoj je bila 2011.

Kada se govori o oprekama unutar energetskeg politike, kamen smutnje uvijek predstavlja neprovođenje energetskeg strategije.

– Hrvatska Strategiju nije provela jer se ono što struka napiše ne sviđa politici. Drugo, kada je strategija izašla 2009., temeljila se na projekcijama o rastu BDP-a od pet posto, povećanju ukupne energije i potrebi za daljnjom izgradnjom elektrana. Vidjeli smo što se dogodilo, a ta regulativa danas je zastarjela. Jedino smo zakone uskladili s trećim paketom EU-a, ali načina koji definiraju provedbu tih zakona nema – ističe europarlamentarac **Davor Škrlec**.

IRSKI POUČAK

Ipak, dok još uvozimo svaki treći potrošeni kilovatsat, a vlast osmišljava smjernice nove strategije, nismo posve na nultoj točki. U Hrvatskoj su aktivna najmanje četiri projekta gradnje plinskih termoelektrana – Ivan Čermak nastavlja svoj projekt u Slavanskom Brodu, HEP još nije odustao od

projekta u Osijeku, postoje zainteresirani investitori za gradnju na Peručkom jezeru, a tu je i moguća elektrana u blizini LNG terminala na Krku. U igri je možda čak i prenamjena riječke elektrane na mazut... Nisu zanemarive ni dvije najavljene geotermalne elektrane u Međimurju i kod Bjelovara.

Sve političke stranke u Hrvatskoj slažu se u jednom – energetika je strateška grana i pokretač ukupnog razvoja hrvatskeg gospodarstva. Ali, nažalost, izvan te konstatacije suglasnosti nema i to problem čini nerješivim. Nikako se ne može postići dogovor što bi trebao biti rezultat jedinstvene spoznaje o presudnoj važnosti energetike.

Strategija tu nije ključna riječ. Važniji je konsenzus. Jer bez širokeg suglasja nema razvoja energetike. Zašto? Zato što se svaki ozbiljniji energetskeg projekt razvija i realizira puno dulje od mandata izabrane vlasti.

Kako se vlasti mijenjaju, s njima obavezno dolaze novi prioriteti, a projekti stoje u ladicama. Možemo li, barem oko ovog važnog pitanja, slijediti poučan primjer iz Irske, gdje je općem uspjehu nacionalne ekonomije prethodilo izglasavanje sedam važnih tema na koje se ne može utjecati politikom.

Danas je Hrvatskoj potrebna nova strategija energetskeg razvika i to nitko ne spori, ali bez općeg konsenzusa to je samo još jedna – jalova hrvatska priča.